

RAPPORT

betreffende de toestand van het orgel in de Hervormde kerk te Giessen.

Situatie: 4 september 1993

Het orgel in de kerk alhier is in 1922 gebouwd door de firma Standaard te Rotterdam/Schiedam.

De dispositie van het orgel is als volgt:

Manuaal: (C-f''')

(van links naar rechts)

Pedaalkoppel

Superoctaafkoppel

Mixtuur 4 st. bas- en discant

Woudfluit 2'

Octaaf 4'

Voix Celeste 8' transmissie Viola 8'

Aeoline 8'

Viola 8'

Roerfluit 8'

Prestant 8'

Bourdon 16'

Pedaal: (C-d')

Subbas 16' transmissie Bourdon 16'

Verder een P./F. en T. knop en Afsluiter

Historische achtergrond van het orgel:

Het begin van deze eeuw kan een dieptepunt in de Nederlandse orgelbouw worden genoemd. Het einde van de 19e eeuw kenmerkte zich door een groot geloof in de vooruitgang van de techniek. In de orgelbouw leidde het er toe, dat men het oude ambacht met eeuwenlange ervaring losliet en overging op nieuwe technieken.

Hierdoor kreeg het aloude beproefde systeem van de mechanische verbinding tussen toets en pijp zware concurrentie te verduren toen de pneumatische tractuur haar intrede deed.

In de Hervormde kerk alhier bevindt zich een orgel, gebouwd volgens dit systeem; een modern systeem dus voor die tijd.

Ik zal u uitleggen wat onder het pneumatische systeem wordt verstaan: dit is een verbindingssysteem tussen speeltafel en windlade dat bestaat uit een stelsel van nauwe loden buizen, waarin door het neerdrukken van een toets of het openen van een register orgelwind wordt gestuwd, dat een membraan (lederen zakje) opblaast, waardoor een toegang tot de pijpvoet ontstaat.

Het orgel werd in het begin van deze eeuw van ambachtelijk werkstuk tot fabrieksprodukt. Vanwege de economische malaise in de periode tussen de beide wereldoorlogen was door felle concurrentie kostenbesparende bedrijfsvoering noodzakelijk.

Om deze reden ontstaan "orgelfabrieken".

De firma Standaard heeft een groot aantal orgels gebouwd van het type Giessen.

DE STAAT VAN HET ORGEL IN DE HERVORMDE KERK TE GIESSEN
d.d. 4 september 1993

Allereerst uitwendig, de **orgelkas**. In de panelen bevindt zich houtworm. Het "raamwerk" bevindt zich in een redelijke staat, al wat er te zien is.

De **speeltafel/klaviatuur**: het pedaalklavier is ernstig aangestast door houtworm.

Inwendig is het orgel erg vuil. De pijpen zijn bedekt met een flinke laag stof.

De **windlade**: van eiken; ziet er goed uit. Goede verbindingen (zwaluwstaart).

Pijpenrooster: scheefgetrokken en daardoor geen echt goede steun meer voor het pijpwerk.

Het **pijpwerk** (het totaal aantal pijpen bedraagt 498) is niet van slechte kwaliteit (orgelmetaal). Gelukkig is weinig zinken pijpwerk aangetroffen. Behoudens een gedeelte van het pijpwerk van de Prestant 8' (incl. front). Het pijpwerk van de Bourdon is van grenen/weinig kwasten. Wel her en der houtworm aangetroffen.

Membranen: Zijn al geruime tijd niet vervangen.

Tremulant: Luidruchtig; door vuil en heeft geen geluidbeperkend omhulsel.

Zoals hierboven omschreven is laat blijken dat dit orgel nodig aan restauratie toe is. Gelukkig bezit dit orgel een degelijk vervaardigde eiken windlade en is het pijpwerk van het orgel voor die tijd van een goede kwaliteit (weinig zink!).

RESTAURATIE VAN HET ORGEL

Wanneer besloten wordt tot restauratie van het orgel, is het raadzaam het gehele orgel te demonteren.

De door houtworm aangetaste panelen kunnen dan vervangen worden. Tevens kan de staat van de orgelkas ook beter bekeken worden. Een gevolg is wel dat de orgelkas opnieuw beschilderd zal moeten worden, omdat er thans een hout-imitatie aanwezig is. (In lichte kleurtinten, zoals de preekstoel?)

Het inwendige van het orgel en al het pijpwerk stofvrij- en schoonmaken.

Het door houtworm aangetaste pijpwerk restaureren.

Zinken pijpwerk vervangen door nieuwe orgelpijpen van goed orgelmetaal. De frontpijpen behoren hier ook bij.

Pijpenstokken en -roosters op de windlade nazien en evt. vernieuwen.

Membranen vernieuwen.

Tremulant schoonmaken en een omhulsel aanbrengen tegen het lawaai.

Pedaalklavier vernieuwen of restaureren.

*Wat betreft de klankkleur van het orgel:

Als besloten wordt bovenstaande werkzaamheden uit te voeren lijkt het mij noodzakelijk de intonatie van enkele registers na te zien.

De registers moeten een goede klankkleurverhouding met elkaar hebben. Nu is dit niet het geval.

De Mixtuur is veel te sterk en te grof tegenover de andere stemmen: Het pijpwerk is van goed orgelmetaal, zodat dit register goed opnieuw geïntoneerd zou kunnen worden, zodat er een milde klank ontstaat.

Om de mogelijkheden van het orgel verder te vergroten, geef ik u het volgende advies:

De superoctaafkoppel volledig uitbouwen, zodat de organist over een Fluit 4' kan beschikken.

Het orgel heeft twee strijkregisters:

Viola 8' (Voix Celeste 8' is transmissie van Viola 8')

Aeoline 8'

Eén register handhaven en opnieuw intoneren, het andere vervangen door een vulstem, bijvoorbeeld Nazard 2 2/3' (evt. discant om te kunnen gebruiken als cantus firmus-register).

Uitbreiding:

Op nieuwe lade een nieuwe Cornet plaatsen. Een ideaal register bij de begeleiding van de samenzang en geeft fraaie kleuring aan totale orgelklank.

RESTAURATIE OF VERNIEUWING?

Belangrijk is de vraag, wat gaat een restauratie met de (daarbij geadviseerde) uitbreiding kosten.

Prijsindicatie:

*Veel orgels van de firma Standaard in Nederland zijn thans vervangen door nieuwe instrumenten, soms met behoud van de bestaande orgelkas.

Een orgelbouwer zou u adviseren om een nieuw orgel te laten bouwen, omdat dit instrument totaal geen historische waarde zou bezitten. Daarin geef ik ze gelijk. Anderzijds is het zo dat originele Standaardorgels zeldzaam worden en om deze reden gedacht moet worden aan conservering van dit Standaard-orgel. (Incl. een uitbreiding ter vergroting van de mogelijkheden).

Wanneer na afweging van de kosten toch gekozen zou worden voor een nieuw instrument:

Mechanisch sleeplade-orgel met twee klavieren en vrij pedaal met 10 - 15 sprekende stemmen.

Prijsindicatie:

(Of eventueel overnemen van een orgel met bovengenoemde kenmerken)

*Op 4 september j.l. is door dhr. P. van de Meijden en ondergetekende het orgel in de Hervormde kerk te Giessen geïnspecteerd.

Ik hoop U zo een objectief oordeel gegeven te hebben betreffende het orgel.

Bij verdere uitvoering van plannen enz., wil ik U altijd van dienst zijn!

Met vriendelijke groet,

Jaco van de Werken

	Kant	Tijgeloos	Fluorump
Bestel noten bijk	41 344 75	32 334,-	50 240,-
Tijpen vernieuwen	19 258,55	17 340,-	23 147,50
Wat building plat 4 en 4 en 1/2	22 912,50	14 750,-	36 425,-
Beuome Rixhous	6 500,-	6 500,-	12 500,-
1. vloer werk	7 500,-	7 500,-	12 500,-
Timmer werk	6 000,-	6 000,-	6 000,-
	<u>96 772,50</u>	<u>65 350,-</u>	<u>123 312,50</u>
Publieke aanbesteding 2	22 912,50	14 750,-	36 425,-
	<u>94 000,00</u>	<u>70 600,-</u>	<u>86 425,00</u>